

Spis treści

Wstęp	9
-----------------	---

I. Specyfika powiązań regionalnych w Azji i Pacyfiku

Paweł Szwiec: Integracja w Azji Wschodniej – geneza, przejawy, skutki, perspektywy	13
Zbigniew Olesiński: Mechanizm organizacyjny procesów integracyjnych w Azji Południowo-Wschodniej	21
Malgorzata Pietrasiak: ASEAN-6 i ASEAN-4: problemy na drodze do integracji regionu Azji Południowo-Wschodniej	31
Katarzyna A. Nawrot: Proces integracji regionalnej państw ASEAN	46
Ewa Oziewicz: Nowy regionalizm azjatycki z perspektywy ASEAN	55
Krystyna Żołądkiewicz: Integracja ekonomiczna w regionie Pacyfiku na przykładzie Strefy Wolnego Handlu Australii i Nowej Zelandii	64
Anna Calek: Perspektywy rozwoju gospodarczego mikropaństw Południowego Pacyfiku w ramach ugrupowania integracyjnego SPARTECA	76
Karolina Klecha-Tylec: Wschodni Obszar Wzrostu ASEAN jako przykład współpracy subregionalnej	84
Malgorzata Dziembała: Stosunki gospodarcze i polityczne Unii Europejskiej z krajami ASEAN na początku XXI wieku	94
Katarzyna Żukrowska: Stan zaawansowania integracji w ramach ASEAN a stosunki z Unią Europejską	106

II. Płaszczyzny i obszary współpracy regionalnej w Azji i Pacyfiku

Mariusz Szuster: Przesłanki lokalizacji produkcji w krajach azjatyckich	123
Jarosław Brach: Zagrożenie ze strony chińskich i indyjskich producentów ciężarówek dla liderów europejskich	130
Edyta Pawlak: Liberalizacja handlu jako czynnik rozwoju ugrupowań integracyjnych rejonu Azji i Pacyfiku	146
Monika Wyrzykowska: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Chinach a bezpośrednie inwestycje Chińskiej Republiki Ludowej – najnowsze trendy i perspektywy	155
Sebastian Domżałski: Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w gospodarce Malezji na tle państw Azji Południowo-Wschodniej	165

Iwona Pawlas: Azja jako obszar funkcjonowania korporacji transnarodowych w zakresie działalności badawczo-rozwojowej	175
Bogusława Drelich-Skulska: Powiązania sieciowe przedsiębiorstw w regionie Azji i Pacyfiku	182
Elżbieta Pleśniak: Usługi outsourcingowe w Indiach	195
Szymon Mazurek: Giełdy papierów wartościowych w regionie Azji i Pacyfiku	206
Łukasz Fijałkowski: Regionalny wymiar bezpieczeństwa w Azji Południowo-Wschodniej. Idea Wspólnoty ASEAN w świetle koncepcji wspólnot bezpieczeństwa	216
Paweł Łyszczak: Rywalizacja o zasoby surowców energetycznych w basenie Morza Południowochińskiego	226

III. Makroekonomiczny wymiar procesów integracyjnych w Azji i Pacyfiku

Sebastian Bobowski, Marcin Haberla: Indie – narodziny drugiego azjatyckiego giganta?	237
Małgorzata Domiter: Znaczenie polityki handlowej Japonii dla jej dominującej pozycji w regionie Azji i Pacyfiku	246
Anna Jankowiak: Znaczenie ekonomiczne Hongkongu w regionie Azji i Pacyfiku	261
Aleksandra Kuźmińska: Brand China – wizerunek Chin w świecie w świetle rankingu Anholt Nation Brands Index	273
Patrycja Stermach: Ocena ryzyka państw ASEAN na podstawie metody klasyfikacji ryzyka kraju (<i>The Country Risk Classification Method – CRCM</i>)	282

IV. Społeczne i kulturowe wymiary procesów integracyjnych

Małgorzata Bartosik-Purgat: Kultura i konsument w świetle procesów globalnego rynku	293
Tadeusz Sporek: Społeczne problemy współczesnego świata – dylematy ochrony środowiska	305
Bogusław Bembenek: Japońskie grupy <i>keiretsu</i> w świetle koncepcji kapitału społecznego	315

Summaries

Paweł Szwiec: Integration in East Asia – causes, indications, outcomes, perspectives	20
Zbigniew Olesiński: Organizational mechanism of integrative processes in South-East Asia	30

Malgorzata Pietrasiak: ASEAN-6 and ASEAN-4: Problems on the way to the integration of South East Asia region	45
Katarzyna A. Nawrot: Process of regional integration in ASEAN countries	54
Ewa Oziewicz: New Asian regionalism from the ASEAN perspective	63
Krystyna Żołądkiewicz: Economic integration in Pacific Region on the example of Australia New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement	75
Anna Calek: The perspectives of economic development of the micro-states of South Pacific integration group SPARTECA	83
Karolina Klecha-Tylec: BIMP-EAGA as an example of subregional co-operation	93
Malgorzata Dziębala: Economic and political relations between the European Union and ASEAN countries at the beginning of the 21 st century	105
Katarzyna Żukrowska: ASEAN integration progress and relations with the European Union	120
Mariusz Szuster: The circumstances of manufacturing localization in Asian countries	129
Jarosław Brach: Are Chinese and Indian truck makers able to threaten today's, especially European leaders?	145
Edyta Pawlak: Liberalization of trade as a factor stimulating development of integrative groups of Asia and Pacific region	154
Monika Wyrzykowska: FDI in China and China's FDI – new trends and prospects	164
Sebastian Domżałski: Foreign direct investment in Malaysia against Southeast Asia	174
Iwona Pawlas: Asia and R&D activity of transnational corporations	181
Bogusława Drelich-Skulska: Business networks in Asia and Pacific region	194
Elżbieta Pleśniak: Outsourcing services in India	205
Szymon Mazurek: Stock exchanges in Asia and Pacific	215
Łukasz Fijałkowski: Regional dimension of security in Southeast Asia. The project of ASEAN Community and the notion of security community	225
Paweł Łyszczak: Energy rivalry in the South China Sea	234
Sebastian Bobowski, Marcin Haberla: India – birth of second Asian giant?	245
Malgorzata Domiter: Significance of Japan's trade policy for its dominant position in the Asia-Pacific region	260
Anna Jankowiak: Hong Kong – the economic role in Asia-Pacific region	272
Aleksandra Kuźmińska: Brand China – the image of China in the world according to Anholt Nation Brands Index	281
Patrycja Stermach: The Association of Southeast Asian Nations in the OECD Country Risk Classification	288

Malgorzata Bartosik-Purgat: Culture and consumer in the process of global market	304
Tadeusz Sporek: Social problems of the contemporary world – the dilemmas of environmental protection	314
Bogusław Bembek: Japanese <i>keiretsu</i> groups in the light of social capital conception	327

Sebastian Bobowski, Marcin Haberla

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

INDIE – NARODZINY DRUGIEGO AZJATYCKIEGO GIGANTA?

1. Wstęp

Indie to rozległe państwo usytuowane w regionie Azji Południowo-Wschodniej, z potencjałem ponad 1,1 mld ludzi¹. Uzasadnione wydają się zatem analogie względem wielkiego sąsiada – Chin. Dwa tak wielkie kraje, ulokowane w bezpośrednim sąsiedztwie, o całkowicie odmiennych systemach politycznych, obyczajowości, mogą być postrzegane jako potencjalni rywale na arenie nie tylko azjatyckiej, ale i ogólnoświatowej – pozostaje kwestia, czy Indie, podobnie jak Chiny, doczekają wielkiego boomu dającego początek światowej ekspansji. Jak dotąd, były raczej źródłem rozczarowań w oczach tak zagranicznych, jak i regionalnych przedsiębiorców.

2. Charakterystyka kraju

Indie stanowią swoisty paradoks – z jednej strony ogromne zasoby siły roboczej, wielki, chłonny rynek zbytu, stabilny, demokratyczny system instytucjonalny, postawa otwartości w społeczeństwie, powszechna znajomość języka angielskiego, dorobek blisko piętnastu lat reform instytucjonalnych, społecznych i gospodarczych, z drugiej natomiast – niskiej jakości infrastruktura podstawowa, techniczna i informacyjna, niesprzyjający wciąż klimat dla biznesu, a co za tym idzie – pasmo niepowodzeń na arenie regionalnej i globalnej gospodarki. Kryzys wielu sektorów gospodarki rzutuje na kondycję giełdy w Bombaju. Faktem jest, iż Indie notują w ostatnim okresie wzrost PKB rządu ponad 9%², będący w dużej mierze efektem znalezienia przez Indie własnej niszy w gospodarce światowej. Bez wątpienia źród-

¹ Szacuje się, iż w najbliższych kilkudziesięciu latach przyrost demograficzny uczyni z Indii najludniejsze państwo świata.

² Prognozy na 2007 rok (na podstawie: *World Investment Report 2007*, ONZ, 2007, s. 43).

dłem sukcesu Indii, gwałtownego przyspieszenia na wzór chiński, stać się może potencjał demograficzny – szacuje się, że w okresie najbliższych pięciu lat na rynek pracy wejdzie blisko 71 mln młodych, wykształconych ludzi³. Przybywa w tym kraju inwestorów światowego formatu – w 2005 r. Indie wyprzedziły USA w rankingu atrakcyjności inwestycyjnej⁴, zajmując drugie miejsce tuż za Chinami⁵.

Rosnącą rangę Indii w globalnym rynku usług biznesowych potwierdza coroczny ranking Global Services Location Index opracowywany przez firmę konsultingową A.T. Kearney. Z roku na rok rośnie pozycja krajów rozwijających się regionu Azji Południowo-Wschodniej, z wielkim sąsiadem Chin na czele. Zestawienie za 2007 r. zaprezentowano w tab. 1.

Tabela 1. Globalny ranking lokalizacji usług A.T. Kearney 2007

Pozycja w rankingu	Kraj	Atrakcyjność finansowa*	Jakość kapitału ludzkiego**	Otoczenie biznesowe**	Całkowita punktacja
1	Indie	3,22	2,34	1,44	7,00
2	Chiny	2,93	2,25	1,38	6,56
3	Malezja	2,84	1,26	2,02	6,12
4	Tajlandia	3,19	1,21	1,62	6,02
5	Brazylia	2,64	1,78	1,47	5,89
6	Indonezja	3,29	1,47	1,06	5,82
8	Filipiny	3,26	1,23	1,26	5,75
11	Singapur	1,65	1,51	2,53	5,68
18	Polska	2,59	1,17	1,79	5,54
19	Wietnam	3,33	0,99	1,22	5,54
21	Stany Zjednoczone	0,48	2,74	2,29	5,51

* punktacja zawiera się w przedziale <0;4>

** punktacja zawiera się w przedziale <0;3>

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Offshoring for Long-term Advantage. The 2007 A.T. Kearney Global Services Location Index*, A.T. Kearney Inc., Chicago 2007, s. 2.

Dane zawarte w tab. 1 wskazują na dominację Indii, z zastrzeżeniem, iż w ramach niektórych kryteriów, np. atrakcyjność finansowa czy otoczenie biznesowe, wyższą ocenę uzyskiwały niejednokrotnie inne państwa regionu.

Indie opanowały blisko 2/3 światowego rynku usług offshoringowych oraz ponad połowę rynku outsourcingu dla biznesu. Rozwój produkcji wynika nie tyle

³ W świetle danych niespełna 5% społeczeństwa stanowią osoby powyżej 65 roku życia (na podstawie: *India – Asia – Pacific in Figures 2006*, www.apec.org).

⁴ Według wartości Kearney FDI Confidence Index.

⁵ *India – Special Report*, „Newsweek” 6th March 2006.

z niskich kosztów siły roboczej (tutaj Indie przegrywają konkurencję z Chinami), ile z wysokiej efektywności i wydajności stosowanych technologii⁶.

Doskonałe wyniki makroekonomiczne osiągnięte w ostatnim okresie przyciągają globalnych inwestorów, np. Wal Mart, General Motors, IBM, Toyota czy Nissan⁷. Według danych UNCTAD za 2006 r. poziom BIZ w skali rocznej sięgnął rekordowego poziomu 17 mld USD⁸. Firmy indyjskie coraz lepiej radzą sobie na rynku globalnym – dynamicznemu wzrostowi eksportu towarzyszy wzmagająca się ekspansja indyjskiego kapitału⁹ – wykupieni zostali m.in. belgijscy producenci skrzyń biegów oraz niemieckie firmy farmaceutyczne. Obawa przed „indyjskim olbrzymem” jest coraz bardziej odczuwalna w krajach europejskich, jednakże Indie nadal pozostają względnie biednym i „małym” graczem na arenie globalnej – posiadając blisko 1/6 populacji świata, generują w granicach 1,5% światowego eksportu dóbr i usług oraz 0,8% światowej „puli” BIZ¹⁰, reprezentując wartość wskaźnika PKB *per capita* na poziomie o blisko połowę niższym od Chin.

Tabela 2. Ranking konkurencyjności IMD 2007

Pozycja w rankingu '07 ('06)	Kraj	Całkowita punktacja*
1. (1)	USA	100,00
2. (3)	Singapur	99,121
3. (2)	Hongkong	93,541
4. (9)	Luksemburg	92,207
5. (5)	Dania	91,926
15. (18)	Chiny	79,484
18. (17)	Tajwan	76,050
23. (22)	Malezja	74,091
24. (16)	Japonia	72,405
27. (27)	Indie	63,380
52. (50)	Polska	42,734

* punktacja zawiera się w przedziale <0;100>; kraj najwyższej notowany otrzymuje 100 punktów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *IMD World Competitiveness Yearbook 2007*, IMD 2007, s. 7.

⁶ Warto w tym miejscu przytoczyć badania UNCTAD z 2007 r. dotyczące lokalizacji BIZ w okresie 2007-2009 – 52% respondentów wskazało na Chiny, 41% – na Indie; dla porównania: Stany Zjednoczone – 36%, Rosja – 22%, Polska – 7% (na podstawie: *World Investment Report 2007*, ONZ, 2007, s. 30); należy zwrócić uwagę na implikacje wysokiej stopy wzrostu obu gigantów – ryzyko przegrania, wzrost inflacji, a co za tym idzie – kosztów operacyjnych o 20-30%; remedium ma stanowić wzrost wydajności i jakości produkcji; (na podstawie:

http://www.atkearney.com/main.taf?p=5,3,1,160&utm_sour-e=pr&utm_medium=atk).

⁷ Szczególnie namacalny jest boom inwestycyjny w indyjskim przemyśle motoryzacyjnym.

⁸ *World Investment Report 2007*, ONZ, 2007, s. 43.

⁹ W roku 2006 zrealizowano BIZ na kwotę blisko 11 mld USD (w analogicznym okresie Chiny – 16 mld USD); pomiędzy dwoma gigantami rozgrywa się zaciepła walka o dominację kapitałową w obrębie nowo uprzemysłowionych gospodarek regionu – Hongkongu, Korei Południowej, Singapuru oraz Tajwanu.

¹⁰ Dla porównania Chiny – 1,3% (dane za rok 2006 na podstawie: *World Investment Report 2007*, ONZ, 2007, s. 251-253).

Analizując konkurencyjność gospodarki indyjskiej, warto powołać się na ranking szwajcarskiego instytutu IMD¹¹, poddającego ocenie wyniki ekonomiczne, efektywność rządu, sektora MSP oraz kondycję infrastruktury. W tabeli 2 przybliżono ranking za rok 2007.

Wynik osiągnięty przez Indie jest relatywnie dobry, zważywszy na to, iż jeszcze kilka lat temu kraj ten stale sytuował się w czwartej dziesiątce rankingu. Z drugiej strony awans sąsiadów z regionu, w tym Singapuru, Hongkongu i Chin, wskazuje na istotne zapóźnienia Indii. Do czynników dławiących gospodarkę Indii zaliczyć należy przede wszystkim wspomnianą już kiepską infrastrukturę, począwszy od dróg, poprzez lotniska i sieci energetyczne, dużej skali analfabetyzm ludności wiejskiej, drenaż mózgow powodujący migrację wykwalifikowanych inżynierów, chemików i innych grup zawodowych, zbyt niskie tempo liberalizacji handlu, złą politykę kredytową indyjskich banków, ułomne prawo pracy faworyzujące pracodawcę, wspomniany już brak dyscypliny budżetowej przejawiający się w rosnącym deficycie budżetowym¹², kulejącą prywatyzację oraz brak efektywnego systemu finansowania inwestycji infrastrukturalnych. Zmianom tego stanu rzeczy nie sprzyja z całą pewnością populistyczna polityka gabinetu premiera Mammohana Singha. Tym bowiem, co z pewnością szkodzi Indiom i zmniejsza ich szanse na wielki sukces gospodarczy i cywilizacyjny, jest specyficzne „samozadowolenie” władz połączone z silną wiarą, że tempo wzrostu gospodarczego nie jest warunkowane wdrożeniem pakietu reform¹³. Wskaźniki demograficzne postrzegane są jako szansa nie tylko na podtrzymanie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego, ale także na zwiększenie poziomu oszczędności z 29 do nawet 34% w okresie najbliższych 5-7 lat, a co za tym idzie – przyrostu poziomu inwestycji, w konsekwencji – jeszcze wyższego tempa wzrostu całej gospodarki w dłuższym okresie¹⁴. Szacowane zwiększenie stopy inwestycji o blisko 30% daje szansę na zrównoważenie finansów publicznych, obciążonych ogromnymi wydatkami, oraz na przywrócenie dyscypliny fiskalnej. Rosnące ceny ropy nie uruchomiły na szczęście mechanizmów inflacyjnych¹⁵, podnoszący się poziom stóp procentowych ograniczył ekspansję kredytową banków¹⁶, gospodarka stopniowo zwalnia, odnotowano także po raz pierwszy od dawna deficyt w saldzie obrotów bieżących. Niestety, ani wzrost gospodarczy bliski 9% PKB, ani nadwyżka w handlu zagranicznym wynosząca

¹¹ International Institute for Management Development.

¹² Szacowanym na blisko 8% PKB.

¹³ Instytut IMD dokonał zestawienia kategorii wyników ekonomicznych i efektywności rządu, uzyskując w ten sposób miernik wpływu działalności władz na konkurencyjność kraju – Indie znalazły się w grupie krajów ocenianych negatywnie (m.in. z Wenezuelą, Argentyną, Polską, USA i Chinami), przy pozytywnej ocenie takich krajów, jak Indonezja, Hongkong, Finlandia czy Słowacja (na podstawie: *Are governments dragging their feet?*, IMD 2006).

¹⁴ *Can India fly?*, „The Economist” 3rd June 2006.

¹⁵ Utrzymuje się ona na w miarę bezpiecznym poziomie 5% w skali roku.

¹⁶ W roku 2005 przybierała ona momentami największe rozmiary w Azji.

w I kwartale 2006 r. 133 mld USD, nie zmobilizowały, jak dotąd, rządu do zreformowania systemu podatkowego¹⁷.

Istotnym problemem jest kastowa struktura społeczeństwa, polityka państwa bowiem faworyzuje kasty wyższe, dyskryminując kasty niższe, chociażby w takich kwestiach jak dostęp do wyższych stanowisk, edukacji czy służby zdrowia. Rząd podejmuje w ostatnim czasie konkretne kroki, by tę patologię w możliwie dużym stopniu ograniczyć – proponowane zmiany legislacyjne mają wymusić na przedsiębiorcach zapewnienie określonej puli miejsc pracy dla przedstawicieli niższych kast. Rozwiązanie to ma jednak poważną wadę – ograniczy bowiem swobodę wyboru pracowników o wyższych kwalifikacjach i wydajności, lepiej wykształconych, kosztem fałszywie pojmowanej sprawiedliwości społecznej, co może rzutować na międzynarodowy prestiż indyjskich firm oraz ich efektywność. Z jednej strony mowa jest o aktywnej roli społecznej przedsiębiorców, z drugiej zaś pojawiają się groźby sankcji prawnych w razie niestosowania nowych regulacji. Podobnie jak w Chinach, tak i w demokratycznych Indiach pozostaje problem dyktatu aparatu państwowego i interwencjonizmu pogwałcającego wolność gospodarczą. Przedstawiciele kast niższych, w większości zatrudnionych w sektorze publicznym¹⁸, na skutek prywatyzacji utracą swoje miejsca pracy, dlatego rząd podejmuje starania o wygenerowanie miejsc pracy w poszerzającym się sektorze prywatnym, gdzie kasty niższe pracowały dotychczas „na czarno” bądź na niskich, źle opłacanych stanowiskach. Rząd dopuszcza nawet możliwość nowelizacji konstytucji, podnosząc rangę projektów legislacyjnych w omawianym obszarze. Pojawia się postulat rezerwacji puli 27% miejsc dla przedstawicieli kast niższych na studiach wyższych, stanowiskach szczebla zarządzania i instytucjach nowych technologii¹⁹. Przedsiębiorcy, nie czekając na rozwiązania legislacyjne, inicjują działania ukierunkowane na podnoszenie kwalifikacji kadr pracowniczych poprzez specjalistyczne szkolenia i staże. Rząd ze swojej strony przygotowuje system przywilejów, w tym ulg i zwolnień podatkowych, dla przedstawicieli niższych kast – biorąc pod uwagę silne lobby tej grupy społecznej w parlamencie, nowe rozwiązania prawne zapewne wejdą wkrótce w życie.

3. Indie vs Chiny

Przedmiotem licznych obserwacji i analiz pozostają relacje Indii z Państwem Środka. Indie – wzmocnione wzrostem gospodarczym, świadome swojego potencjału demograficznego, ekonomicznego i militarnego, dążą do zwiększenia wpływów i podniesienia rangi na arenie międzynarodowej. Stosunki chińsko-indyjskie są dobre i stale się poprawiają – zarówno w sferze dyplomatycznej, jak i gospodar-

¹⁷ *Fast track*, „The Economist” 4th March 2006.

¹⁸ Obsadzili oni na przestrzeni ostatnich 50 lat ok. 20% stanowisk.

¹⁹ *Caste and cash*, „The Economist” 29th April 2006.

czej, uznać zatem należy, iż rodząca się wrogość i niezdrowa rywalizacja to zwiastun nowej epoki. Powracają konflikty graniczne, m.in. o Kaszmir, rośnie nieufność Indii wobec chińskiej polityki ekspansji, narastająca zaś rywalizacja sprzyja realizacji założeń polityki dalekowschodniej USA. Nie jest bowiem tajemnicą, iż właśnie w strategicznym partnerstwie z Indiami, stworzeniu atmosfery do gospodarczej i politycznej konfrontacji dwóch azjatyckich gigantów, Stany Zjednoczone upatrują szans na zatrzymanie ekspansji Chin i utrzymanie amerykańskiej strefy wpływów w regionie. Chiny dążą do partnerstwa ze wszystkimi sąsiadami Indii, dzieląc się swoim *prosperity* z krajami biedniejszymi, w odpowiedzi na amerykańskie poparcie dla rozwoju indyjskiego potencjału nuklearnego²⁰. Nie kryją przy tym, iż są gotowe na wyścig zbrojeń, co nasuwa analogię do animozji Chin wobec Japonii, choć tamten konflikt miał silne uwarunkowania historyczne. Płaszczyzną rywalizacji będzie niewątpliwie zaopatrzenie dwóch ogromnych gospodarek w niezbędne surowce, zwłaszcza ropę i gaz – już dzisiaj oba kraje inwestują w irańskie pola naftowe.

Wybór drogi partnerstwa mógłby z obu gospodarek uczynić światową potęgę, tworzoną przez indyjski *software*, nowoczesny *outsourcing* i usługi offshoringowe, połączone z chińskim hardwarem i tanią siłą roboczą. Rozmiary współpracy gospodarczej są dzisiaj znikome – wymiana bilateralna stanowi ledwie promile obrotów globalnych obu gigantów. Znikomych rozmiarów jest ruch turystyczny, podobnie strumień inwestycji. Firmy z Hongkongu wyrażają chęć inwestowania w indyjskie firmy w Chinach i chińskie w Indiach na rzecz budowy ścisłej sieci współpracy i uzyskania pewnego poziomu synergii w regionie, m.in. w farmakologii i turystyce. Należy jednak pamiętać, iż Chiny – silnie związane z układem globalnym – nie upatrują we współpracy z Indiami celu strategicznego. Indie boją się o swoje przywództwo w sektorze technologii IT i sferze usług dla biznesu, w Chinach bowiem coraz intensywniej powstają centra *outsourcingu*, podobnie zresztą jak w Korei Południowej i Japonii. Nie widzą także sposobu na konkurowanie z chińską tanią siłą roboczą – jedyna nadzieja to wzrastające wynagrodzenia pracowników Państwa Środka, co powinno zwrócić uwagę inwestorów na Indie. Chiny pamiętają jednak, że za chińską politykę taniej siły roboczej region Azji Południowo-Wschodniej zapłacił w 1997 r. kryzysem gospodarczym²¹.

4. Tajwański dylemat

Relacje Indii z Chinami trudno nazwać przyjaznymi, raczej „ostrożnymi”. Tajwan zawsze pozostawał w pewnej niełasce kosztem poprawnych relacji indyjsko-chińskich. Ostatnimi czasy dało się zaobserwować w tajwańskim środowisku politycznym reorientację na Indie, alternatywną względem Państwa Środka locali-

²⁰ Więcej na ten temat w dalszej części artykułu.

²¹ *Rivals and partners*, „The Economist” 5th March 2005.

zacje inwestycji zagranicznych. Zawiazano w tym celu miêdzynarodowà grupê wspòlpracy, stawiajàcà sobie za cel zachêcanie tajwañskich inwestorów do lokowania kapitału w gospodarkê indyjskà i rezygnacjê ze wspòlpracy z partnerami chiñskimi. Obecnie blisko 40% eksportu oraz ponad 65% bezpoœrednich inwestycji zagranicznych z Tajwanu kierowane jest do Chin, jednakze napiête stosunki polityczne z Pañstwem Œrodka czynià z Indii atrakcyjnà alternatywê. Kluczowe znaczenie majà w tym miejscu: utrzymujàcy siê *boom* gospodarczy, dynamicznie rozwijajàce siê technologie IT, produkcja software'u komplementarnego wzglêdem tajwañskiego hardware'u, wreszcie – demokratyczny ustrój obu krajów²². Mo¿na śmiało powiedziec, iz istnieje potencjał przyszlej wspòlpracy, jednakze baza jest niewielka – obecnie jedynie 0,67% eksportu tajwañskiego kierowane jest do Indii, natomiast poziom bezpoœrednich inwestycji zagranicznych lokowanych w tym kraju w stosunku do inwestycji w Chinach jest znikomy²³. Tajwan upatruje w ekspansji Indii szans na zmianê relacji z Chinami, faktem jednak pozostaje, iz Indie, preferujàce umiarkowanie w kontaktach z Pañstwem Œrodka, powa¿nie traktujà gro¿by Chin wobec jakichkolwiek form wsparcia dla tajwañskich tendencji separatystycznych.

5. Aspiracje atomowe

W roku 2006 Indie podpisały ze Stanami Zjednoczonymi historycznà umowê o wspòlpracy w dziedzinie energii nuklearnej – przez wielu obserwatorów nazywanych bez wàtpienia „historycznà, ale pomyłkà”. Umowa wydobyla Indie z „atomowej pró¿ni”, powtarzajàcego siê serialu prób nuklearnych – jak te w latach 1974 i 1998 i restrykcji ze strony otoczenia miêdzynarodowego, włączajàc ów kraj do œwiatowego systemu nuklearnego. Krytycy zwracajà uwagê na zbyt pospieszne, wrêcz „szaleñcze” tempo negocjacji partnerów. Z punktu widzenia społecznoœci miêdzynarodowej jest bowiem wà¿ny problem miêdzynarodowej kontroli cywilnej nad indyjskim nuklearnym potencjałem militarnym – Indie bowiem forsujà rozwiàzanie zezwalajàce jedynie na kontrolê tzw. arsenału cywilnego. Partnerzy amerykañscy dajà do zmiany tego stanu rzeczy, jednakze pojawia siê tu inne zagro¿enie – zainteresowanie indyjskà technologjà nuklearnà ze strony Francji, co rodzi gro¿bê rozpowszechniania siê broni masowego ra¿enia. Przyznaç jednak nale¿y, iz uznanie przez USA Indii za szostà potêgê nuklearnà utrudni w perspektywie zwalczanie irañskich czy północnokoreañskich ambicji w tym obszarze. Ponadto podpisana umowa wyłącza spod kontroli miêdzynarodowej indyjskie reaktory powielajàce wytwarzajàce pluton – oznacza to ni mniej, ni wiêcej mo¿liwoœc produkcji do piêcdziesiêciu bomb na bazie plutonu rocznie poza jakàkolwiek wiedzà otocze-

²² *Getting acquainted*, „The Economist” 18th February 2006.

²³ Na przykłał w 2004 r. Tajwan zainwestował w Indiach 116 mln USD, w tym samym czasie w Chinach blisko 41,7 mld USD.

nia²⁴. *De facto* Indie są dziś jedynym uznanym mocarstwem nuklearnym niezobowiązany umową do zaniechania prób nuklearnych i produkcji rakiet, czego wymagają m.in. regulacje ONZ oraz Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej. Stany Zjednoczone wyrażają ze swej strony nadzieję na „strategiczne partnerstwo gospodarcze”, do którego wskazana umowa stanowi specyficzny wstęp.

6. Podsumowanie

Ekonomiści twierdzą, iż Indie nie mają szans przejąć roli lidera w regionie, a rywalizacja z Chinami nie wydaje się znajdować racjonalnego uzasadnienia. Oba kraje muszą tworzyć trwałe fundamenty pod stabilny wzrost gospodarczy, co wiąże się z koniecznością wdrażania reform strukturalnych. Jednak tylko Indie dostrzegają te uwarunkowania, konsekwentnie krocząc ku pełnej demokracji, Chiny zaś koncentrują wysiłki na marszu ku potędze gospodarczej. Obserwując doświadczenia obu krajów, warto rozważyć ewentualną zależność pomiędzy panującym ustrojem politycznym a tempem wzrostu gospodarczego. Z jednej strony pojawia się przykład Chin, które po otwarciu na świat doskonale się rozwijają, zachowując reżim komunistyczny i dyscyplinę społeczną bez poszanowania wolności słowa i praw człowieka, z drugiej zaś – demokratyczne Indie są znacznie lepiej postrzegane w świecie, zwłaszcza za sprawą ukształtowanego systemu politycznego. Bez wątplenia zatem demokracja nie przeszkadza wzrostowi, sprzyjając większej stabilności politycznej, gospodarczej i społecznej²⁵.

Przyszłość Indii w regionie i na arenie globalnej należy rozpatrywać w kontekście rywalizacji dwóch mocarstw – Stanów Zjednoczonych oraz Chin, której przedmiotem jest globalne przywództwo gospodarcze, polityczne i militarne. Rosnący w siłę sąsiad Państwa Środka może okazać się strategicznym „aktorem” owej rozgrywki. Otwarte pozostaje pytanie nie czy, ale jak silne piętno na przyszłych relacjach z Chinami odcisnie strategiczna współpraca Indii z USA.

Literatura

- Are governments dragging their feet?*, IMD 2006.
Can India fly?, „The Economist” 3rd June 2006.
Caste and cash, „The Economist” 29th April 2006.
Fast track, „The Economist” 4th March 2006.
Getting acquainted, „The Economist” 18th February 2006.
IMD World Competitiveness Yearbook 2007, IMD 2007.
India – Asia – Pacific in Figures 2006; www.apec.org.
India – Special Report, „Newsweek” 2006, 6th March.

²⁴ *Joining the nuclear family*, „The Economist” 4th March 2006.

²⁵ *The tiger in front*, „The Economist” 5th March 2005.

Joining the nuclear family, „The Economist” 4th March 2006.
Offshoring for Long – Term Advantage. The 2007 A. T. Kearney Global Services Location Index,
A.T. Kearney Inc., Chicago 2007.
Rivals and partners, „The Economist” 5th March 2005.
The tiger in front, „The Economist” 5th March 2005.
World Investment Report 2007, ONZ, 2007.
http://www.atkearney.com/main.taf?p=5,3,1,160&utm_source=pr&utm_medium=atk.

INDIA – BIRTH OF SECOND ASIAN GIANT?

Summary

India as a rapidly growing Asian economy has become an alternative for Chinese hegemony in the region. Huge, well educated and open society, attractive market and stable, democratic institutional system make India a competitive location for global capital. Strategic the partnership with the United States, based on political and military co-operation, might affect Indian-Chinese relations in the context of competition between the USA and China.